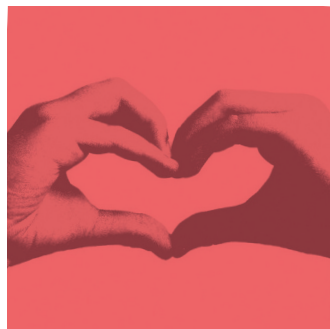

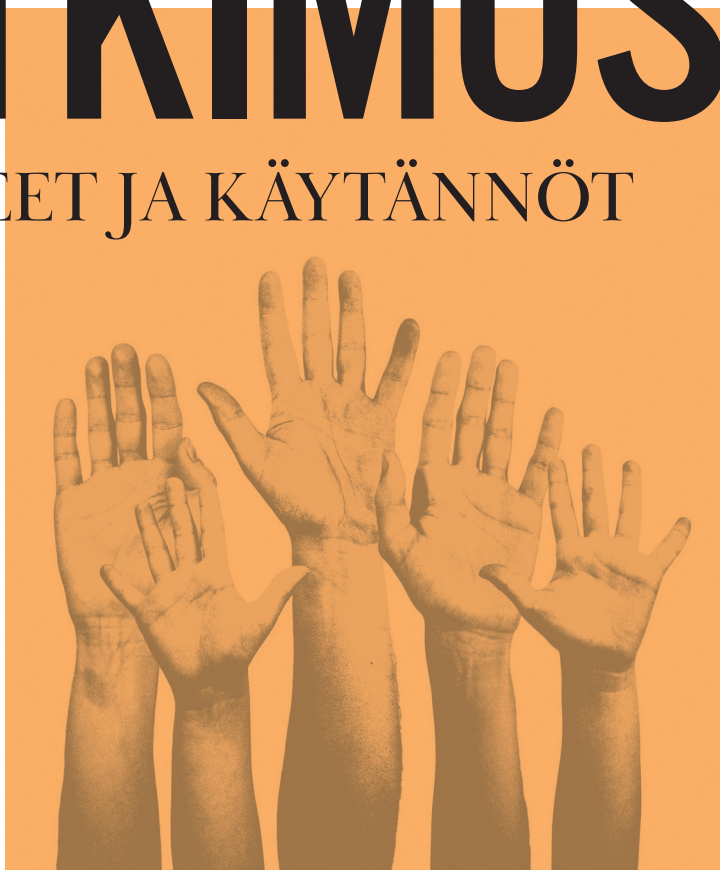
Tampere University Press

KANSSA- TUTKIMUS

IHANTEET JA KÄYTÄNNÖT

Toimittaneet
Meri Kulmala
Sanna Spišák
Satu Venäläinen

Kanssatutkimus

Viittausohje:

Kulmala Meri, Spišák Sanna & Venäläinen Satu (toim.) 2023. *Kanssatutkimus. Ihanteet ja käytännöt*. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-359-042-7>

Toimittaneet
Meri Kulmala, Sanna Spišák ja Satu Venäläinen

Kanssatutkimus

Ihanteet ja käytännöt

Tampere University Press
www.tuni.fi/tup
<https://isni.org/isni/0000000507168743>

©2023 Tekijät

Tämän teoksen sisältö (ellei toisin mainita) on julkaistu Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä (CC BY-NC-ND 4.0). Aineistoa saa jakaa ja levittää edelleen missä tahansa välineessä ja muodossa, kunhan tekijä mainitaan. Aineistoa ei saa hyödyntää kaupallisesti eikä sitä saa julkaista muokattuna. Tutustu käyttöehtoihin osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fi>.

Kannen suunnittelu
Wille Naukkarinen, Kuuverstas

Typografia ja taitto
Eija Kylmäniemi

ISBN 978-952-359-043-4 (painettu, nid.)
ISBN 978-952-359-042-7 (PDF)

Kustantaja: Tampere University Press, Tampere, Suomi
Painopaikka: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

Esipuhe

Käsissäsi oleva teos on kirjoitettu tilanteessa, jossa ihmisten yhdenvertaisuuden esteitä tutkitaan yhä useammin osallistavin menetelmin ja kanssatutkimuksen keinoin. Tämän teoksen taimi iti Kanssatutkimuksen tutkijaverkoston järjestämässä konferenssityöryhmissä, verkostokokouksissa ja verkoston jäsenten keskinäisissä kohtaamisissa. Tunnistimme yhä kasvaneen tarpeen käsitellä kanssatutkimuksellista prosessia jäsentyneesti mutta kriittisesti, osana ja suhteessa muihin tutkimustraditioihin. Tarkoituksenamme on ollut kanssatutkimuksen kautta yhtäältä uudelleen myllertää ajatusta tiedosta, tietämisestä ja näihin liittyvistä valtasuhteista ja auktoriteeteista, näin jatkaen monia aiempia keskusteluita. Toisaalta olemme halunneet yhdessä hahmottaa ja samalla kehittää kanssatutkimuksen paikkaa ja keskeistä antia mukaan kutsuvien tutkimustraditioiden ja avoimen tieteen kentällä. Tiedelehden erikoisnumeron suunnittelu paisui kirjan teemoitelluksi sisällysluetteloksi ja hentoinen taimi vahvistui 15 kirjoittajan yhteisponnistukseksi ja keskustelun avaajaksi myös Kanssatutkimuksen tutkijaverkoston ulkopuolisille, kanssatutkimuksellisesta prosessista kiinnostuneille lukijoille.

Kirjahankkeeseen osallistuneet kanssatutkimusta hyödyntävät ja soveltavat ammattitutkijat pohtivat teoksen sivuilla kanssatutkimuksellista prosessia osana osallistuvaa tutkimustraditiota ja pyrkimyksiä tieteellisen tiedon demokratisoimiseksi. Pohdimme kanssatutkimuksen erityispiirteitä keskeisiksi katsomiemme teemojen kautta. Näitä teemoja ovat kokemuksesta kumpuava tietäminen, osallisuus, valta, vertaisuus sekä dialoginen, elävä ja tilanteinen tutkimusetiikka. Kysessä ei siis ole artikkelikokoelma, jonka eri osat esittelisivät yksittäisiä kirjoittajiensa kanssatutkimushankkeita, vaan kukin teema tuo yhteen joukon ammattitutkijoita, heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään pohjaten kanssatutkimushankkeisiin, joissa kukin on ollut mukana.

Kiitämme Tampere University Pressiä ja kanssamme kirjaa työstänyttä Anna-Sofia Ruthia rivakasta ja asiantuntevasta toimitusprosessista. Haluamme kiittää TUP:in toimitusneuvostoa ja vertaisarvioitsijoina aikaansa ja asiantuntemustaan antaneita Tiina Seppälää ja Hanna-Mari Husua vuoropuhelullisista, käsikirjoitustamme parantaneista kommenteista ja suosituksista. Olemme kiitollisia myös kaikille Kanssatutkimuksen tutkijaverkoston koordinoimiin konferenssityöryhmiin ja tapahtumiin osallistuneille aktiivisille kollegoille, jotka ovat terävillä huomioillaan ja kysymyksillään siivittäneet tämän kirjan kirjoitusprosessia. Ennen kaikkea kiitämme vuosien saatossa kanssatutkimuksellisiin hankkeisiimme mukaan lähteneitä kanssatutkijoita. Heidän kanssaan olemme joutuneet kriittisestikin pohtimaan tiedon luonnetta, tiedon tuottamisen tapoja ja tutkimuseettisiä kysymyksiä. Ilman heitä tätä kirjaa ei olisi.

Ruutujen äärellä koko kirjoittajakunnan puolesta 7.2.2023

Meri Kulmala, Sanna Spišák ja Satu Venäläinen

Sisällys

1	Mitä on kanssatutkimus? <i>Meri Kulmala, Sanna Spišák, Satu Venäläinen, Marjukka Laiho, Katariina Hakala ja Tiina Rättilä</i>	11
2	Kanssatutkimuksen tietoteoreettiset taustat <i>Hanna-Kaisa Hoppania ja Satu Venäläinen</i>	32
3	Kanssatutkimus demokraattisena osallistumisena ja osallisuuden kokemuksena <i>Tiina Rättilä, Päivi Eriksson, Caterina Bettin ja Päivi Honkatukia</i>	47
4	Kanssatutkimus ja valta: Auktoriteetista tasavertaisuuden ihanteeseen <i>Marjukka Laiho, Nina Tokola ja Päivi Eriksson</i>	70
5	Tutkimuskohteesta tutkimuksen toteuttajaksi: Vertaisuuden rakentuminen kanssatutkimuksessa <i>Outi Hietala, Meri Kulmala, Reetta Mietola, Tiina Sotkasiira ja Mari Turja</i>	89
6	Tutkimuseettinen sääntely ja kanssatutkimuksen arjen tilanteinen etiikka <i>Sanna Spišák, Päivi Eriksson, Kaijus Ervasti, Katariina Hakala, Saana Raittila-Salo ja Iris Vainio</i>	106
7	Kanssatutkimusta tutkimuspoliittisten intressien ristivedossa <i>Kirjoittajakollektiivi</i>	124
	Kirjallisuus	135
	Tekijöistä	149

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Tiedon yhteistuotannon malli.	19
Kuvio 2. Kanssatutkimus osallistuvan tutkimuksen traditiossa.	24
Kuvio 3. Aristoteeliset tiedon lajit.	36
Kuvio 4. Tietäminen kanssatutkimuksessa.	46
Kuvio 5. Kansalaisosallistumisen askelmat.	56
Kuvio 6. Kanssatutkimus demokraattisena osallisuutena ja osallistumisena: Kolme näkökulmaa.	68
Kuvio 7. Kanssavalta kanssatutkimuksessa: Tasavertaisuuden rakentumisen prosessit.	87
Kuvio 8. Kanssatutkijan roolit kentällä.	97
Kuvio 9. Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet.	107
Kuvio 10. Kanssatutkimus ja tutkimuseettisen ympäristön jännitteisyys.	121

Kirjoittajat ovat työskennelleet seuraavien tahojen tuella:

EMIL AALTOSEN SÄÄTIÖ

KONEEN SÄÄTIÖ

Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämä sosiaalityön yliopistotasaisen tutkimuksen tutkimusrahoitus, VN 13883/2021

Suomen Akatemian rahoituspäätökset 348202, 314471 ja 348521

Suomen Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto (STN), rahoituspäätökset 345298, 336548, 336551, 336553, 352520

Ihmisten yhdenvertaisuuden esteitä tutkitaan yhä useammin osallistuvien menetelmin. Osallistumista tukevia menetelmiä hyödynnetään etenkin rakenteellisesti haavoittuvassa tai alisteisessa asemassa olevia ryhmiä koskevan tutkimustiedon syventämiseksi.

Kanssatutkimuksessa lähtökohtana on eri osapuolten intressit huomioon ottava tasavertainen kumppanuus, jolloin tutkimukseen osallistuvat ihmiset pystyvät esimerkiksi vaikuttamaan tutkimusongelmien määrittelyyn. Kanssatutkimusta voidaankin pitää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja tieteen yhteiskuntavastuuta edistävänä menetelmänä sekä yhteiskuntaan vaikuttavana toimintana.

Tässä teoksessa kirjoittajat pohtivat kanssatutkimuksellisen tutkimusprosessin ihanteita suhteessa tutkimusympäristön arjesta kumpuaviin haasteisiin ja käytäntöihin. Kirja pureutuu ihanteiden ja käytännön toteutuksen välisiin jännitteisiin, mutta tarjoaa myös konkreettisia esimerkkejä siitä, miten näitä haasteita on pyritty ratkomaan.

Teosta voidaan hyödyntää niin laadullisten tutkimusmenetelmien opetuksessa kuin erilaisissa organisaatioissa, joissa on kiinnostusta toteuttaa osallistuvaa tutkimusta. *Kanssatutkimus: ihanteet ja käytännöt* on ensimmäinen suomenkielinen kanssatutkimukseen keskittynyt teos.

9 789523 590434

 TAMPERE
UNIVERSITY
PRESS

Kannen ulkoasu: Kuuverstas